

Familier og forældreskaber anno 2013

- En essaysamling

Teksterne i denne essaysamling er produceret i forbindelse med kurset Familier og Forældreskaber på Sociologisk Institut, Københavns Universitet i foråret 2013.

Publiceret oktober 2013

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	3
DET ER BARE BRYSTER	4
IDEALER PÅ KOLLISIONSKURS.....	9
MOR VENDER HJEM – MEN IKKE TIL KØDGRYDERNE	12
FAR+MOR+BARN = FAMILIE?	16
ER JEG VIRKELIG VILD MED LYSERØD?	21
KLASSESAMFUNDETS UNGE MØDRE.....	24
MØDRE ITALESÆTTER SIG SOM DEN IDEALE MODER PÅ FACEBOOK FOR AT OPNÅ ANERKENDELSE OG SELVTILLID	29
”DE GODE FORÆLDRE”: STATENS INTERESSE I OG ”OPDRAGELSE” AF FORÆLDRE	32
SUPERKVINDEN – DET MODERNE KVINDEIDEAL.....	35
SPELTMODER	38

Indledning

Denne essaysamling er et resultat af et undervisningsforløb i Forskningskollektivet på Sociologisk Institut i foråret 2013. De studerende har i forbindelse med kurset undersøgt forskellige problemstillinger og fænomener med relation til familier og forældreskaber, som disse tager sig ud i Danmark i 2013. Denne essaysamling er et resultat af, at de studerende i forbindelse med eksamensopgaver også blevet bedt om at formidle deres undren og de mest interessante pointer på en mere populærvidenskabelig eller debatterende måde. De forskellige essays bærer præg af denne frie ramme og hvor et par har referencer til konkret litteratur, forholder andre sig mere overordnet til en problemstilling.

Formålet med kurset var at give de studerende en bred introduktion til sociologiske og feministiske teorier om familie(r) og forældreskab(er). Med afsæt i et feministisk perspektiv diskuterede vi en lang række spørgsmål som: Er familie og forælder noget, man er eller gør? Hvilken rolle spiller kroppen og sproget for den måde, vi forstår dette på? Hvilke interesser har været med til at konstituere kernefamilien? Hvordan rationaliseres kønsroller og forældreskaber i familien? Kurset foretog videre nogle nedslag i aktuel familie- og forældreskabsforskning og diskuterede analyser og problemstillinger på feltet, fx hvordan moderskab kan begribes? Og hvordan kan vi forstå spændinger mellem det private (familie) og offentlige (arbejdsliv)?

Som du vil kunne læse i denne essaysamling er familien og forældreskabet på sin vis i forandring i kraft af, at nye familieformer udfordrer normen om kernefamilien samt nye teknologiske rammer for såvel reproduktion (insemination mv.) og for iscenesættelsen af for eksempel forældreskabet (Facebook, reality-TV etc.). Samtidig er det dog også et område, der er præget af traditionelle kønnede konstruktioner, som det kan være svært at gøre op med. De studerende har taget en række forskellige temaer op, som kaster lys over nogle af de måder, der i 2013 producerer familie og forældreskab som et diskursivt, institutionelt og kropsligt felt.

Vi ønsker god læselyst

Michala Hvidt Breengaard og Anna Sofie Bach

Det er bare bryster ...

Af: *Lea Lund Palsøe*

Forestil dig synet af en gudinde. Hendes hår er langt og gyldent. Solen kærtegner hendes milde ansigt og leder dit blik videre ned af hendes smukke, veldrejede krop. Særligt brysterne fanger dit blik. De er runde og fyldige. Struttes af sundhed. Du får lyst til at røre ved dem. Mærke deres tyngde. Den bløde hud og brystvorterne der gradvist bliver stive. Du fyldes med sanselig vellyst. Vil dufte til dem. Smage på dem. Lade hænderne stryge hen over de to underskønne bjerge og lade dig opsluge af hendes uovertrufne kvindelighed. Men pludselig vender hun sig væk, løfter et spædbarn op fra en barnevogn og lægger det til brystet. Hvad mærker du? At fantasien blev brudt og lysten blegnede, da jeg med et trylleslag forvandlede gudinden til en mor? Bare rolig, du er ikke alene. Den aseksuelle mor er en velbevaret samfundsnorm og debatteres nærmere i dette essay.

Jomfru Maria – den perfekte mor

Normen om den aseksuelle mor kan spores helt tilbage til kristendommens begyndelse. I biblen tildeles Jomfru Maria mytisk status som den perfekte mor, der føder et barn uden at have haft sex. Men dette ideal kan være kilde til konflikt. I min leg med fantasien ovenfor tydeliggøres brysternes dobbeltrolle. Dels er de væsentlige i forhold til seksuel tiltrækning og som erogen zone under selve sexakten. Dels er de skabt til at danne modermælk, som kan nære det spæde barn. Kvinders bryster er unikke blandt hunpattedyr, idet de ikke blot er synlige under graviditet og amning, men fra puberteten og frem. Brysternes dobbelthed har dog i nyere tid vagt offentlig debat. For mens sex i den vestlige verden anses som hørende til den private sfære, er der divergerende holdninger til amnings rette element.

Den offentlige debat

Debatten om amnings offentlige legitimitet opstod første gang i dansk kontekst, da Tine Schmedes, medlem af Københavns Borgerepræsentation, i 1974 ammede sin søn i mødesalen og blev vist ud af den daværende overborgmester. Billedet af den ammende Tine gik landet rundt og vakte både forargelse og opbakning.

Siden er debatten blusset op utallige gange. Senest i efteråret, hvor en ammende kvinde blev bedt om at forlade en restauration i Tivoli med ordene: *"Det kan du godt pakke væk det der"*. I den offentlige debat, som fulgte i kølvandet på hændelsen, argumenterede fortalere for amning som naturligt og til barnets bedste, uanset hvor det foregik. Modstanderne udråbte

derimod offentlig amning som ulækkert og frastødende. Man kan undre sig over, at et spædbarn, der ammes, kan vække så kraftigt afsky i Danmark, der som det første land i verden frigav pornografien i 1969. Denne undren kunne også findes i et debatindlæg i Berlingske i efteråret: *"Kors, hvor er folk dog blevet hysteriske. Pornografi får vi i hovedet konstant, hvor vi end færdes, men en kvinde der ammer sit barn - det er åbenbart for meget. Hvor naturligt en ting det ellers er [...] Det er trist, når det naturlige gøres unaturligt, mens det perverse og unaturlige bliver naturligt."* Mens det pornoficerede bryst kan anses som en integreret del af den offentlige sfære, synes der ikke at være rum for det ammende bryst.

Dette sammenstød sås ligeledes i maj 2012, hvor det amerikanske magasin *Time*, i stedet for at bringe et traditionelt forsidebillede af en letpåklædt model, lancerede et billede af en mor, der ammede sin 3-årige søn. Billedet vakte stort postyr og moren blev tillagt pædofile tendenser. Dette er desuden et tydeligt tegn på, at opfattelsen af amning er kulturelt betinget. Til eksempel ammes mange børn i Sydamerika, til de når skolealderen, uden at nogen så meget som løfter et øjenbryn.

Et andet eksempel på, at moderrollen og de bare bryster er en sprængfarlig cocktail, er forårets fotoudstilling på Charlottenborg af kunstneren Leigh Ledare. Han har blandt andet taget pornografiske billeder af sin mor. Udstillingen er blevet kritiseret for at være uetisk på grund af billedernes incestuøse karakter, men i kuratorens øjne er det stor kunst, da billederne vækker kraftige følelser: *"Nøgenhed i sig selv er jo ikke chokerende. Det er først, når vi får at vide, at det er kunstnerens egen mor på billederne, at det virker voldsomt."*

De nævnte eksempler ovenfor viser alle sammenstødet mellem samfundets reproduktion af normen om den gode asekuelle mor og brysternes forvirrende dobbelthed. Men hvordan forholder kvinderne sig selv til sammenhængen mellem moderskab og seksualitet?

Seksualitet er en menneskeret

I Anne Dalsgaards antropologiske feltarbejde fra 2002 om kvinder på barsel angiver kvinderne, at barselslivet isolerer dem i et symbiotisk forhold til barnet, mens de oplever et tab af vigtige aspekter af deres kvindelighed, herunder seksualitet. Mødrene opfattes ofte som uden blufærdighedsgrænser og ikke attraktive. Normen om den asekuelle mor kan således medvirke til, at mødrene ikke får lov til at være hele mange facetterede mennesker og får reduceret deres kropslige selvværd.

Ifølge WHO er seksualitet: *"a central aspect of being human throughout life encompasses sex, gender identities and roles, sexual orientation, eroticism, pleasure, intimacy and reproduction."*

Dette kan tyde på, at den generelle vestlige opfattelse af seksualitet, som sex mellem voksne, er for snæver og at en bredere forståelse, der omfatter nydelse og intimitet i alle livets faser, kunne være gunstig. En interessant bemærkning i denne sammenhæng er, at hormonet oxytocin, også kaldet kærlighedshormonet, både udskilles ved orgasme, får livmoderen til at danne veer og får mælken til at løbe under amning. Nogle kvinder fortæller endda, at de oplever en "orgasmic birth", hvor barnet på sin vej gennem fødselskanalen stimulerer kvinden til orgasme. Måske er moderskab og seksualitet således flettet meget tættere sammen, end vi i vestlig kultur vil anerkende.

Nybagte mødre ekskluderes fra det eksisterende samfund

Hvorfor holdes der fast i normen om den aseksuelle mor, imod mødrenes eget ønske? I efterårets debat gav flere kvinder udtryk for, at de frygtede at amme offentligt, men at de samtidig følte sig dybt isoleret under deres barsel og havde behov for at komme ud i den "virkelige verden". Denne oplevelse samstemmer med resultaterne i Anne Dalsgaards feltarbejde. Hun finder, at moderrollen ikke er inkorporeret i samfundet, men leves parallelt med hverdagslivet. Mødre henvises ifølge hendes undersøgelse til et sidespor og anerkendes ikke som fuldgyldige medlemmer af samfundet.

Da vi i Danmark ikke har en lov, der sikrer kvinders ret til at amme offentligt, kan man argumentere for, at mødrene er udsatte i det offentlige rum. Ammende oplever at blive bortvist, visse steder skilter med "amning forbudt" og Illum har for eksempel lavet et særligt område til ammende. Selvom der argumenteres for, at opdelingen er til alles bedste, kan tankerne ledes hen på de uhyrlige apartheid-tilstande i Sydafrika fra 1948-1994, hvor sorte og hvide blev opdelt i det offentlige rum i deres brug af blandt andet bænke og restauranter. I dette lys kan fastholdelsen af normen om den aseksuelle mor ses som et ønske om at undertrykke og passivisere mødrene. Synes man, at brysternes dobbelthed er et faktum, der nærmere skal hyldes end gemmes væk, er der hermed behov for et opgør med normen om den aseksuelle mor.

Litteratur

Bredal, Bjørn (2012): "Småbørnsforældre kan være noget så øretæveindbydende". *Politiken*, 5. November 2012. Lokaliseret på world wide web d.4/3-13 på <http://politiken.dk/debat/profiler/bredal/ECE1802094/smaaboernsforaeldre-kan-vaere-noget-saa-hensynsloese-og-oeretaeveindbydende/>

Dalsgaard, Anne (2002): "Overgang eller sidespor? Danske kvinder på barsel". *Kvinder, Køn og Forskning*, 2002, 11(1).

Eriksen, Kasper (2012): "Mandlig studerende: Ammende mødre skal vise hensyn". *Politiken*, 10. November 2012. Lokaliseret på world wide web d.4/3-13 på <http://politiken.dk/debat/ECE1808845/mandlig-studerende-ammende-moedre-skal-vise-hensyn/>

Kjær, Birgitte (2011): "Brystkrise er afværget: Illum åbner ammebar". *Politiken*, 28. september 2011. Lokaliseret på world wide web d.3/4-13 på <http://politiken.dk/ibyen/nyheder/restauranter/ECE1406374/brystkrise-er-afvaerget-illum-aabner-ammebar/>

KVINFO (2013): *Hvornår blev det almindeligt at amme i det offentlige rum?*. KVINFO's hjemmeside. Lokaliseret via world wide web d.25/3-13 på http://forside.kvinfo.dk/sporg_kvinfo#37

Moberg, Kerstin (2006): *Afspænding, ro og berøring – Om oxytocins lægende virkning i kroppen*. 1. Udgave, Akademisk Forlag.

Navne, Helene (2012): "Tivoli-restaurant smed ammende kvinde ud". *Politiken*, 19. okt. 2012. Lokaliseret på world wide web d.25/3-13 på <http://politiken.dk/ibyen/nyheder/restauranter/ECE1787245/tivoli-restaurant-smed-ammende-kvinde-ud/>

Orgasmic Birth (2013): "Orgasmic Birth – the best-kept secret", hjemmeside om dokumentarfilm. Lokaliseret på world wide web d.19/5-13 på <http://www.orgasmicbirth.com/intro>

Pedersen, Marie (2013): "Kurator bag mor-søn-kunst: Det er en voldsom udstilling". *Politiken*, 18. Januar 2013. Lokaliseret på world wide web d.1/5-13 på http://politiken.dk/ibyen/nyheder/kunst/omtaler_kunst/ECE1871918/kurator-bag-mor-soen-kunst-det-er-en-voldsom-udstilling/

Riisager, Merete (2012): "Ammehystade". *Berlingske*, 16. Nov. 2012. Lokaliseret på world wide web d.27/3-13 på <http://www.b.dk/politiko/ammehystade>

Ryberg, Lisa (2012): "Mor måtte ikke amme i tivoli-bodega". *Berlingske*, 19. 24. Okt. 2012. Lokaliseret på world wide web d.4/3 -13 på <http://www.b.dk/nationalt/mor-maatte-ikke-amme-i-tivoli-bodega>

Schmedes, Tine (2013): "...ammer sit barn...". Indlæg på hjemmeside. Lokaliseret på world wide web d.4/3-13 på http://www.tineschmedes.dk/Tine_Schmedes/_...ammer_sit_barn_....html

Sejrsgaard, Marie (2012): "Skal vi indrette malkebase til ammende kvinder?". *Politiken*, 16. Oktober 2012. Lokaliseret på world wide web d.4/3-13 på <http://politiken.dk/debat/ECE1796275/skal-vi-indrette-malkebase-til-ammende-kvinder/>

WHO (2013): "Sexual Health". WHO's hjemmeside. Lokaliseret på world wide web d.1/5-13 på http://www.who.int/topics/sexual_health/en/

Woodward, Kath (2003): "Representations of motherhood" in Earle, Sarah & Leatherby, Gayle (ed.): *Gender, Identity and Reproduction*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2003.

Idealer på kollisionskurs

Af: *Laura Skram*

De dominerende idealer om moderskabet og medarbejderen nærmest kolliderer med hinanden, når kvinder skal forsøge at få kabalen med småbørn og karriere til at gå op. Vejen til smørhullet er at stryge forestillingen om et naturligt valg.

En undersøgelse i Jyllands-Posten d. 24. april konkluderer, at kvinder er bedre chefer end mænd, men at mænd har de højeste ambitioner. Kvinderne er yderst kompetente, men kommer ikke frem fra skalkeskjulet af sig selv, og derfor debatteres kønskvoter og andre foranstaltninger som led i gravearbejdet. Men det bliver ikke nemt. Særligt ikke når det kommer til de kvinder, der sideløbende med karriere og arbejdsliv ønsker sig børn og familieliv og jonglerer med idealbilleder, der dårligt passer sammen. Begge idealer bærer præg af en opfattelse af fuldkommen dedikation og opofrelse: En god mor dedikerer sig helt og aldeles til sit barn, familien og hjemmet, mens en god medarbejder dedikerer sig til arbejdspladsen og er tilgængelig på alle tider af døgnet. Den, der gerne vil have en bid af begge kager, kommer i klemme mellem to sammenstødende idealbilleder, der virker umulige at forene, når der kun er 24 timer i et døgn. Derfor må hun prioritere, og i det valg spiller ideen om naturlighed en særlig rolle.

Moderskabets naturlighed

Iboende idealet om den gode mor er en forventning om, at kvinder prioriterer moderskabet over arbejdslivet, ikke mindst fordi det dedikerede moderskab iscenesættes som et naturligt, biologisk instinkt fra kvindens side. De to forskere Margareta Bäck-Wiklund og Kath Woodward giver eksempler på teoretiseringer af den gode mor som havende et instinktivt omsorgs- og beskyttergen over for sit barn. Ideen om dette instinkt medvirker til at legitimere den sociale organisering af samfundet, hvor kvinden tager sig af barnet og barslen, og manden er den primære forsørger. Arbejdsdelingen virker logisk og naturlig, fordi argumentet bygger på det biologiske køn, dvs. forskellen på mand og kvinde i forhold til kromosomer, kønsdele og genetiske egenskaber.

Men naturligheden giver for det første de kvinder, der føler sig anderledes og unaturlige i

forhold til det dedikerede moderskab, dårlig samvittighed, og for det andet slører det de egentlige valgmuligheder. For hvad nu hvis det ikke ligger til kvindens natur at være tilknyttet sin unge døgnet rundt? Hvad hvis dedikationen til moderskabet er kvinders sociale tilpasning til omverdenens og hinandens forventninger til adfærd? Her opstår skellet mellem biologisk køn og socialt køn, hvor det sociale køn betegner de normer og forventninger til kønnes adfærd, der skaber forskelle mellem mand og kvinde, som ikke er naturlige og essentielle. I det perspektiv bliver køn en aktiv, social handling, dvs. noget der gøres frem for noget, der er biologisk givet. Mænd og kvinder gør ofte deres køn i overensstemmelse med de sociale forventninger. Kvindens rolle i familien er derfor ikke en funktion af biologi og naturlighed, men en social bekræftelse på forventningerne til hende.

Den passionerede medarbejder

Insisterer en mor på en dominerende rolle uden for hjemmet, afviger hun fra de sociale forventninger og vil opleve at skulle retfærdiggøre sig selv som god mor, samtidig med at hun forsøger at leve op til det ideal om den gode medarbejder, der er en forudsætning for at kravle op af karrierestigen. I et blogindlæg på webportalen karrieremor.dk argumenterer en mor og selvstændig erhvervsdrivende for, at hun da er en langt bedre og mere fokuseret mor, hvis hun får rum til også at passe sit arbejde. Arbejdet er hendes passion og forudsætning for glæde og overskud til sine børn. Dette forsøg på at udfordre idealet om den gode mor ved at kalde arbejdslivet for en passion spiller også på naturligheden. Her er det blot adfærden hos den gode, dedikerede medarbejder, der er naturlig, fordi passionen gør det svært – unaturligt – at opføre sig anderledes. Kan omverdenen overbevises om det naturlige i, at kvinder ofrer sig for arbejdspladsen og bruger mindre tid med deres børn, fordi de er passionerede, kan kvindens sociale køn ændre egenskaber. Problemet er bare, at så er det de dedikerede husmødre, der sidder i saksen med et stempel i panden om manglende passion og kvindeinstinkt.

Derfor er det problematisk at legitimere den sociale organisering med argumenter, der spiller på biologi, genetik og ideen om en naturlig forskel mellem mand og kvinde foruden den i bukserne, da det vil fastlåse mænd og kvinder i særlige roller. Begynder vi i stedet at få blik for, hvad opfattelsen af naturlighed dækker over, kan vi måske nå et sted, hvor det er muligt at have arbejdsliv, barsel og god samvittighed på samme tid, men det kræver, at de sociale

forventninger til kønnenes adfærd udfordres. Det kunne far f.eks. gøre ved at tage mere barsel og opdage, at børnepasning ikke strider imod hans genetiske sammensætning, mens mor giver ambitionerne uden for hjemmet fuld skrue. Undersøgelsen fra Jyllands-Posten viser jo, at hun har masser af potentiale.

Mor vender hjem – men ikke til kødgryderne

Af: Gry Malling Loehr og Sandra Lærke Mortensen

Når stadig flere veluddannede kvinder vælger hjemmet til og arbejdet fra for at passe deres børn, sker det efter nøje overvejelser. Det handler om at træffe det rigtige valg, der skal varetage barnets tarv bedst muligt, lyder det fra de nye husmødre – "hjemmemødrene"

De er stadig en minoritet, men gruppen af kvinder, der sætter arbejdslivet på standby og vælger et liv som hjemmegående, har de seneste år været stigende i Danmark. De afviser at blive kaldt hus-mødre i den traditionelle forstand, og pausen fra arbejdsmarkedet er da også valgt for at sikre deres børn den bedste opvækst i en tid, hvor flere eksperter sætter spørgsmålstegn ved, hvorvidt det er skadeligt for barnet at blive sendt i institution for tidligt.

"Vi mener det er bedst for vores barn at være sammen med en af os hele tiden og ikke skulle sige farvel og goddag hver eneste dag." (Mor til 1 barn)

Sådan lyder begrundelsen fra én af de hjemmegående mødre, der har besvaret vores kvalitative spørgeskema i undersøgelsen *'Moderskab i risikosamfundet – et studie af hjemmegående mødre'*. En bekymring for institutioner, der går igen i flere af de 21 anonyme besvarelser, som ligger til grund for undersøgelsen:

"Når vi sender børn i vuggestue og børnehaver, så tilbyder vi børn en hverdag hvor voksenkontakten er lav og dagen bliver stresset." (Mor til 1 barn)

Et bemærkelsesværdigt valg

Ved at træffe et valg om at være mor på fuld tid, skaber en gruppe af mødre et alternativ til det mere almindelig kendte forsøg på at opnå en balancegang mellem familie- og arbejdsliv ved at lade børnene passe i institution, mens forældrene arbejder.

Valget om at gå hjemme med børnene strider mod moderne tids kvindeidealiserings om at kunne nå det hele, og kan måske endda synes gammeldags. Men for dem, der frivilligt har fravalgt arbejdsmarkedets tilbud om selvrealisering til fordel for børnene i år 2013, er begrundelsen klar:

"Vi har fået børn fordi vi ønskede dem og ikke fordi det er normen. Det er en gave at kunne se dem vokse op og opleve alt det de lærer frem for at en fremmed gør det som slet ikke nyder det på samme måde." (Mor til 2 børn)

Hjemmemødrenes prioritering er begrundet med et altoverskyggende fokus på børnenes velbefindende. Et fokus der skal forstås i en sammenhæng med en intuitiv moderlig mavefornemmelse for barnets behov for særlig tilknytning og tryghed. Mødre, der praktiserer denne form for moderskab, som ifølge sociolog Sharon Hays kan karakteriseres som et intensivt moderskab, prioriterer nærvær og tid som vigtige elementer, der skal medvirke til at skabe de bedste forudsætninger for børnenes videre livsforløb.

"(...) fordi jeg gerne vil sikre at mor og barn får den allerførste stærke tilknytning - den symbiose der er altafgørende for at et barn udvikler sig bedst muligt" mor til 5 eller flere børn.

Ønsket om at tage ansvar for barnets videre udvikling kan ifølge den ungarske sociolog Frank Furedi forstås ud fra en forståelse af, at *fremtidige forhold i barnets liv, både gode og dårlige, bestemmes af barndommen*, men dermed sætter hjemmegående mødre også sig selv i en situation, hvor de stilles direkte til ansvar for deres barns opførsel, populært sagt 'findes der ikke dumme børn - kun dumme forældre'. Furedi kalder disse forståelsesrammer for 'infantil- og forældredeterminisme'. Og ved at gå hjemme med børnene påtager mødre sig i vores undersøgelse i overvejende grad denne forældredeterminisme. I kraft af fravalget af institution står de alene i dagligdagen med ansvaret for barnets opdragelse, og hvis de fejler, vil det gå ud over barnet. Dette forhold skræmmer tilsyneladende ikke de hjemmegående mødre, der virker utroligt selvsikre og motiverede til at udfylde dette ansvar:

"Jeg mener at mine børn er mit ansvar og ikke statens. Jeg vil selv have en indflydelse på mine børns opdragelse." (Mor til 4 børn)

Frygten for institutionslivet

Grunden til, at kvinderne tør tage det fulde ansvar for deres børn, er frygten for alternativet; at sende børnene i daginstitution, hvor de ikke mener, at behovet for ro og tryghed kan tilgodeses.

Mødrene deler en fælles forståelse af dagsinstitutionernes ringe evne til at sikre barnets tryghed, og denne følelse bakkes op i artiklen 'Tavse vuggestuebørn er mere stressede', der blev bragt i Information d. 14. april 2013. Her slår professor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik AU, Charlotte Ringmose fast, at: *"Det er utroligt, hvad børn kan tilpasse sig. Men det betyder ikke, at de har det godt indeni."* I artiklen understreges den potentielle forekomst af usynlige risici ved at lade barnet komme i institution – for selvom dit barn ser ud til at være glad, så betyder det ikke nødvendigvis, at det har det godt indeni.

Netop denne form for formidling af usynlige farer, som ligeledes beskrives af sociologen Ulrich Beck, medvirker til at skabe en bevidsthed om de allestedsnærværende og yderst u håndterbare risici. Denne risikobevidsthed er både med til at danne grundlag for hjemmemødrenes valg og efterfølgende forstærke dem i troen på, at deres valg er det rigtige. Ved en konstant udsættelse for information øges bevidstheden om de muligheder og dermed også faldgruber et forældreskab indebærer. Det bliver denne risikobevidsthed, mødrenes handlinger skal forstås ud fra.

Fordommen om kødgryderne

Efter årtiers kamp for kvindefrigørelse og ligestilling, er det oplagt at spørge om de nye hjemmemødre er vendt tilbage til kødgryderne. Men svaret i vores undersøgelse er et rungende nej. Valget bliver netop italesat som et tilvalg af oplevelser for og med deres børn som det absolut vigtigste. Dette understreges yderligere af, at disse mødre, med en enkelt undtagelse, har gennemført en uddannelse. De ligger, som antydnet, ikke under for en passivt tilskrevet rolle som husmor, men har aktivt defineret deres identitet som hjemmemor – en rolle som de påpeger, at manden ikke 'gider' at overtage som hjemmefædre:

"I vores tilfælde er det mig, der har lyst til det, min mand har ikke den store lyst til at tage sig af barn og hjem fuld tid." (Mor 1 barn)

Svaret på denne kønspræference, mener vi, skal findes i moderens tidlige disponering for risikobevindstthed. Allerede i graviditeten udsættes moderskabet, ifølge sociologen Ellie Lee, for en massiv påvirkning af risikoitaloesættelse i form af anbefalinger angående kost, rygning og stress - alle elementer, der udgør en risiko for fosteret. Derefter kommer vægtningen af en god og sikker modertilknnytning og en velfungerende amning som forudsætning for at være en god og ansvarlig mor. Mor 'opdrages' dermed til at træffe valg præget af risici og bliver dermed disponeret for at handle med udgangspunkt i en risikobevindstthed. Faren derimod står som en mere perifer figur i forhold til risikobevindstheden i og med han ikke fra starten har en direkte indflydelse på risikomanøvreringen. På denne måde er forældrenes forhold til risikobevindstheden kønnet; for kunne man forestille sig følgende?:

"Cultural norms (...) thus construct the 'good/responsible [father]' as the father who is alert to manifold risks posed to [his] child(ren) by contemporary society, and considers it [his] job to manage these risks through reference to expert opinion." (Lee 2008: 469).

Ved at bytte mor ud med far, som vi har gjort i ovenstående citat, bliver det altså tydeligt hvilke forventninger, der er til en mor frem for en far.

Så på trods af, at den moderne, involverede far har en mere nærværende tilgang til børnene, viser diskussionen i undersøgelsen, at far står for et mere uforpligtende samvær med børnene, som ikke er præget af samme forståelse af risiko. Mor udfylder fortsat rollen som den, der tager sig af den praktiske omsorg, og dette er blot endnu mere udtalt, når hun går hjemme med børnene på fuld tid.

Litteratur:

Beck, Ulrich 2004: *Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag.

Furedi, Frank 2002: *Forældrefælden. Den unødvendige bekymring*. København: Gyldendalske boghandel, Nordisk Forlag.

Hays, Sharon 2007: "Why Can't a Mother Be More Like a Businessman?", in Andrea O'Reilly (ed.): *Maternal Theory*. Toronto: Demeter Press.

Lee, Ellie 2008: "Living with risk in the age of 'intensive motherhood': Maternal identity and infant feeding", in: *Health, Risk & Society*, 10, no. 5.

Mortensen, Sandra Lærke og Gry Malling Loehr 2013: *Moderskab i risikosamfundet – et studie af hjemmegående mødre*.

Far+mor+barn = familie?

Af: *Signe Grauballe Mikkelsen og Ann-Sophie Frohmé Schultz*

Kernefamilie, blandingsfamilie, enlige med børn, regnbuefamilie, arrangeret familieskab, venner som familie. Mange definitioner kan dække over familien som begreb, men hvad er familie egentlig i det moderne samfund? I hvilken grad er kernefamilien ved at gå i opløsning? Og hvad ligger til grund for skabelsen af nye familieformer? Lysten og den nye teknologi spiller en afgørende rolle i skabelsen af familie og derfor opstår, der stadig nye familieformer.

Den traditionelle kernefamilie er stadig den mest dominerende familietype i dagens Danmark. Undersøgelser viser, at det for langt de fleste mennesker derfor er den mest efterstræbelsesværdige familieform at vokse op i og at skabe selv i. Men ser man på statistikkerne, ser virkeligheden helt anderledes ud, idet godt 4 ud af 10 danske ægteskaber ender i skilsmisse. Der er en tilbøjelighed til, at mange forældre flytter fra hinanden inden barnet fylder 17 år, så på trods af, at stadig størstedelen af de danske familier lever i en kernefamilie, er der stigende tendens til, at alternative familiekonstellationer, vinder frem. Når så mange ægteskaber ender i skilsmisse og nye familieformer vinder frem, kan der sættes spørgsmålstegn ved, hvorvidt kernefamilien stadig kan betragtes som normen i vores samfund. Gennem tiden har nye familiemønstre været og er stadig, under udvikling. Mange af disse familieformer er dannet af homoseksuelle, men det kan stadig knibe med anerkendelsen fra det resterende heteronormative samfund. At et samfund er heteronormativt vil sige, at der eksisterer en norm i samfundet om, at heteroseksualitet som udgangspunkt danner ramme for den 'rigtige' måde at leve på. Dermed er det implicit givet, at den 'rigtige' måde at skabe familie på er med afsæt i det heteroseksuelle forhold. Denne heteronormative tankegang kan også have påvirket, at det først i 1999 blev lovligt for par af samme køn at blive (to) juridiske forældre (gennem stedbarnsadoption). På trods af denne sene lovgivningsmæssige udvikling har det givet mulighed for dannelsen af alternative familiestrukturer. Det er dog en kendsgerning at der, rent biologisk, skal ét æg og én sædcelle til at lave et barn, og det besværliggør processen for de homoseksuelle par som ønsker at skabe familie. I mange tilfælde må de homoseksuelle par derfor indgå i en reproduktionsproces som er teknologisk assisteret. Ved denne assistance, i form af kunstig befrugtning eller insemination, må forældrene ofte gennemgå processer, der koster tid, energi

og penge. Dette står mange ikke-kernefamilier overfor i ønsket om at skabe familie. Regnbuefamilien er en af de nye alternative familieformer, som ofte benytter sig af den assisterede reproduktion. Denne familieform er et godt billede på, hvordan man, på alternativ vis, kan bedrive familie, ift. kernefamilien. Ofte anvendes begrebet, regnbuefamilie, når der er tale om en familie, som indeholder et eller flere homoseksuelle par, men begrebet kan også betragtes som dækkende for en række forskellige familiekonstellationer, der åbner op for større diversitet i forbindelse med familiebegrebet. Dermed betragtes regnbuefamilie som samtlige familieformer, der ikke tager udgangspunkt i en mand og en kvinde med kærlighed og seksuel tiltrækning imellem sig. Der kan altså argumenteres for, at regnbuefamilien er en familiekonstellation, som på nogle punkter stiller sig op imod de heteronormative logikker. Regnbuefamilien er en interessant familiekonstellation, som blandt andet formes på baggrund af internettets muligheder. På hjemmesiden Regnbuebarn.dk mødes brugere med en fælles drøm om at sætte ønskebarnet til verden. Hjemmesiden kan virkeliggøre drømmen om et regnbuebarn og brugerne kan finde med-forældre til deres kommende barn. Hjemmesiden indeholder et forum, hvor brugerne kan dele tanker og overvejelser samt finde med-forældre. Siden var oprindeligt tiltænkt homoseksuelle, men størstedelen af de nuværende brugere er heteroseksuelle og dermed er hjemmesiden et godt eksempel på, hvordan minoriteter skaber nye muligheder og trends som majoriteten tager til sig. Dette ses blandt andet også på homobarer, hvor et stigende antal heteroseksuelle finder det trendy at komme. Her er de homoseksuelle trendsættere, på samme måde som på Regnbuebarn.dk, hvor flere heteroseksuelle har taget det arrangerede forældreskab til sig. På det omtalte forum italesættes de overvejelser som går forud for det arrangerede familieskab. Der kræves ofte assisteret reproduktion samt et større krav om planlægning af de praktiske aspekter, som for eksempel tid, opdragelse og økonomi, når regnbuefamilien ikke er baseret på en seksuel tiltrækning mellem de biologiske forældre. Det er derfor ofte nødvendigt, at familien arrangeres, og måden at gøre familie på bliver dermed mere udtalt. De overvejelser, som mange af brugerne på hjemmesiden gør sig, kommer til udtryk i deres indlæg på forummet i forhold til det at stifte familie på alternativ vis.

“Jeg er en singlekvinde, der efterhånden må indse, at jeg må vælge at få et barn uden at have manden i mit liv, men det er bestemt ikke uden spekulationer. En af dem går på, om det er muligt, at skabe et barn med en mand, som ønsker at være en del af barnets liv. Altså to voksne

der deles om et barn, med fælles forældremyndighed og ansvar. Umiddelbart hælder jeg til at blive insemineret på klinik, men kan også ønske for barnet, at det har en kendt far. En far, der tager aktiv del i barnets liv. Dette kan dog også give mig grå hår, for hvad nu hvis jeg finder en ikke-kæreste, der vil dette, men som viser sig at være - ja undskyld - et røvhul, som årene går? Eller som ikke deltager på de vilkår, som vi har aftalt? Vi ikke er enige om opdragelsesmetoder osv. osv.? Jeg har brug for at høre, hvilke erfaringer i andre, har på dette område. Der må jo også være enlige mænd derude, der brændende ønsker sig et barn. Hvordan kan det lade sig gøre?"

Sådan skriver Line i et indlæg på forummet, hvor hun italesætter en række aspekter af sine overvejelser omkring at arrangere familieskab. Hun kommer blandt andet ind på, at arrangeret familieskab adskiller sig fra den normative kernefamilie, de kønslige aspekter, hendes bekymringer og drømmen om et ønskebarn. Dette er et godt eksempel på, hvilke overvejelser der generelt kommer til udtryk på forummet. Køn, seksualitet, kærlighed og reproduktionsmuligheder påvirker især de overvejelser, som kan ligge bag det arrangerede familieskab. Forholdet mellem disse fire aspekter er påvirket af, at den symbolske dimension mellem biologi og det sociale svækkes. Denne dikotomi svækkes i takt med teknologiens nye muligheder for assisteret reproduktion. Flere brugere er åbne for to med-forældre, hvorved den ene vil varetage et biologisk forældreskab, mens den anden med-forælder vil have et socialt forældreskab.

Ifølge den anerkendte sociolog, Anthony Giddens, står individualiseringen og selvrealiseringen centralt i forståelsen af det moderne menneske. Dette kommer også til udtryk i måden, hvorpå brugerne italesætter deres egne behov i forbindelse med det arrangerede familieskab i forhold til, hvilke egenskaber brugeren ønsker, at med-forælderen skal have. Her tager brugeren muligvis udgangspunkt i egne behov og lyster. Det er et af de aspekter af det arrangerede familieskab, som har mødt kritik i medierne. Denne kritik lader til, at påvirke brugerne, idet de overvejer, hvorvidt det arrangerede familieskab er et egoistisk valg og et valg med negative konsekvenser for ønskebarnet.

Når samfundet stiller spørgsmålstejn ved regnbueforælderen som forælder resulterer det i, at nogle brugere selv tvivler på deres egne evner til at være den gode forælder. På trods af denne tvivl vælger flere at begive sig ud i det arrangerede familieskab og de er ofte ikke i tvivl om, hvem de søger som den gode forælder. Den danske filosof Steen Wackerhausen forstår det gode som værende noget, der vurderes subjektivt. Han ser alt som kontekstbestemt og

mener derfor ikke, at noget kan betragtes som hverken det naturlige eller det gode. Han påpeger, at det, der anses for at være normalt, ofte er det, der rent statistisk er gennemsnitligt, og dermed vil det normale også ændre sig i forhold til konteksten og det, man er vant til. Han mener også, at man i stedet for at fokusere på det naturlige bør lade det gode være i centrum. Her åbner han op for, at der kan være mange forskellige opfattelser af, hvad det gode er, og at man dermed bør lade den enkelte beslutte, hvad der er bedst for barnet. Der åbnes op for en diversitet i holdningen til, hvad den gode familie er, og lader det være op til den enkelte familie at definere og vurdere, hvad der er bedst for barnet og familien i sin helhed. Når brugerne på Regnbuebarn.dk søger med-forældre med specifikke egenskaber er det et godt billede på det, som Wackerhausen mener med det gode. Det ses som et bredt begreb, der er præget af den individuelle subjektivitet og opfattelsen af, hvad det gode er. Samtidig kan individets opfattelse af det gode være præget af, hvem man bedst kan identificere sig med, og dermed også hvem, der rent personligheds-mæssigt ligner én selv. Med udgangspunkt i kapitalsammensætningen beskriver den franske sociolog Pierre Bourdieu, hvordan individer identificerer sig med hinanden. Denne kapitalsammensætning afhænger af den sociale, kulturelle, økonomiske og symbolske kapital. Når brugere på Regnbuebarn.dk søger med-forældre vil de ofte søge efter andre brugere, som har en kapitalsammensætning, der stemmer overens med deres egen. Dermed kan opfattelsen af, hvem den gode forælder er, og hvad den gode familie er, afhænge af kapitalsammensætningen og identifikationen med eventuelle med-forældre. Vi ønsker dog ikke at overse, at der i samfundet findes normer. I det danske samfund er kernefamilien normen og majoriteten og når vi identificerer os med dem vi ligner, vil langt størstedelen af befolkningen anse kernefamilien som det gode og det mest naturlige. Men det interessante er, at kernefamilien, stadig gør sig gældende som den altoverskyggende norm i danskernes tankegang, når den i praksis og rent statistisk ikke er særlig dominerende. Det bunder muligvis i, at langt de fleste familier begynder som kernefamilie og at de fleste børn dermed også tilbringer deres tidlige barndom i en kernefamilie. Samtidig er kernefamilien den familietype, som er mest repræsenteret i medierne, kunsten og debatter, hvilket muligvis præger identifikationen samt opfattelsen af kernefamilien som det gode. Vi kan godt lægge os op ad tanken om, at det gode vurderes rent subjektivt og individuelt. Dog indgår vi individer altid i strukturer i form af omgivelser, som vi er under konstant påvirkning af, og derfor er opfattelsen af det gode ofte præget af normen.

Vurderingen af det gode påvirker også de overvejelser, som kan ligge til grund for det arrangerede familieskab og hvordan disse italesættes på Regnbuebarn.dk.

Er jeg virkelig vild med lyserød?

Af: *Mette Møller*

Jeg er vild med lyserød, jeg føler mig *feminin* og godt tilpas i kjole og nederdel. Jeg er en pige. Men er jeg virkelig vild med farven lyserød - og med kjoler? Eller er min begejstring blot et udslag af min opdragelse? Er jeg mere følsom og stille end min kæreste? Eller er vi blot opdraget til at håndtere vore følelser forskelligt?

Jeg er ikke i tvivl om, at mine forældre, pædagog og lærer, har 'haft en finger med i spillet' i forhold til den jeg er i dag. Som 25 årig - og kvinde. I mange år opfattede jeg køn som en urokkelig størrelse. Men hvordan hænger det i virkeligheden sammen med forældres og pædagogers reelle muligheder for at påvirke og forme? Bliver der truffet aktive valg i forhold til børneopdragelse og køn? Og hvis; hvordan forstår børneopdragere køn?

Historisk har moderniseringen og især kvinders øgede ligestilling i den danske velfærdsstat betydet ændringer i familiernes forsørgelsesfunktion. Børneopdragelse er bl.a. en af de forsørgelsesfunktioner, som nu både varetages i familien og i daginstitutioner. Familien er stadig de primært ansvarlige opdragere. Men i takt med at størstedelen af danske børn tilbringer en stor del af barndommen i daginstitutioner og at der samtidig er sket en øget professionalisering og videnskabeliggørelse af børneopdragelsen i børnenes institutioner, har dagsinstitutionerne fået en markant og stor rolle i opdragelsen. En af de dimensioner i børneopdragelsen, der gennem den seneste tid har været debat om, er *køn*. Debatten har primært handlet om, hvordan børn, forældre og professionelle opdragere som pæagoger giver børn mulighed for at handle som kønsvæsner. Forståelsen af begrebet køn er med til at sætte rammerne for form og indhold i opdragelsen. I debatten om køn og opdragelse kan jeg umiddelbart og overordnet identificere to spørgsmål, som synes at dele vandene: Er køn en grundlæggende biologisk forskel på børn, som man i praksis bør tage udgangspunkt i? Eller er kønsforskelle et sociokulturelt resultat af en opdragelsesmetode med et bestemt syn på børn? Med afsæt i de forskellige kønsforståelser bedrives der af forældre og institutioner bl.a. det, der kaldes *kønsbevidst* og *kønsneutral* børneopdragelse. Kønsbevidst børneopdragelse tager udgangspunkt i en tænkning, hvor drenge og piger betragtes som biologisk forskellige med behov for at blive behandlet forskelligt. Triton er en institution i Horsens. Institutionen

beskriver sig selv som kønsbevidst og man tager her afsæt i børnenes biologiske forskelle. I den pædagogiske praksis lægges der vægt på den udtalte forskel mellem drenge og piger. Derfor er drenge og piger fordelt på hver deres stuer. I kønsneutral børneopdragelse betragtes kønnet derimod som noget socialt og kulturelt konstrueret. Køn er noget, der 'gøres' i samspil med omgivelserne. Kønsneutral børneopdragelse tager afstand fra forskelstænkning og behandler drenge og piger som én gruppe. I Danmark bedrives der bl.a. kønsneutral børneopdragelse i institutionen Jordkloden i København. Men også forældre opdrager børn kønsneutralt. Det betyder blandt andet, at pædagoger og forældre gennem fx kønsneutralt sprogbrug samt valg af legetøj og tøj forsøger at give børnene mulighed for at afprøve alt – uafhængigt af stereotype opfattelser af rigtigt og forkert i forhold til deres biologiske køn. Forståelsen af køn synes med andre ord at være det, der adskiller de to former for børneopdragelse.

Som nævnt tidligere forstås begrebet køn i kønsneutral børneopdragelse ud fra et sociokulturelt perspektiv. Den forståelse er oftest funderet i en poststrukturalistisk tilgang, som især er optaget af diskursiv praksis som udgangspunkt for formning af køn. I stedet for at forstå køn som en italesættelse af et ontologisk fænomen, betragtes køn som 'noget man gør'. Denne retning betragtes ofte som en post-feministisk tilgang med bl.a. Judith Butler og danske Dorte Marie Søndergaard som markante teoretikere. Overordnet har disse poststrukturalistiske tilgange en ambition om at nuancere kønnets betydning. De mener, at der findes flere såkaldte 'kønsvariationer'. Over for denne tilgang forstår man i kønsbevidst børneopdragelse køn i et biologisk perspektiv, hvor de sociale og kulturelle kønsudtryk betragtes som kausalt forbundet med biologiske forhold. Biologien forstås med andre ord som bestemmende for køn. Derfor bliver køn noget uundgåeligt. Køn forstås altså ikke som noget man 'gør', men derimod som noget man 'er'. Denne naturvidenskabelige tilgang har blandt andre børnepsykiateren Gideon Zlotnik og lektor og foredragsholder Ann-Elisabeth Knudsen som markante talspersoner. Når der i danske institutioner og hjem bedrives forskellige former for børneopdragelse kan det altså forstås som konsekvens af de forskellige teoretiske forståelser af køn.

For både kønsneutral og kønsbevidst børneopdragelse synes målet imidlertid at være det samme; at ligestille børn i mulighederne for at udvikle deres potentialer. Ved kønsneutral

børneopdragelse forsøger man at give børn lige muligheder ved at udvikle mere nuancerede forståelser af børn end de to stereotype kategorier: drenge og piger. Som forældrene og pædagogerne i institutionen Jordkloden mener kønsneutrale børneopdragere, at man kan skabe denne ligestilling ved bl.a. at fokusere på sprogbrug, legetøj, indholdet i historier, tøj osv. Ved kønsbevidst børneopdragelse forsøger man ligeledes at give børn lige muligheder. Her forsøger man dog ikke, som ved kønsneutral børneopdragelse, at samle og forstå børn som én gruppe, men arbejder derimod med kønsadskillelse. Her arbejder man også ud fra et mål om at give børnene mulighed for at overskride de stereotype kønsroller. Men man mener, at en opdeling af drenge og piger, er en forudsætning her for. Ved adskillelsen giver man altså både drenge og piger mulighed for at realisere deres potentialer. Når man i institutionen Triton opdeler børnene på pige- og drengestuer, mener man altså, at det giver børnene bedre og mere lige muligheder for at udvikle deres potentialer.

De to forskellige forståelser af køn afføder naturligvis kritik og debat mellem forældre, de professionelle opdragere og andre debattører, som er tilhængere af henholdsvis den ene og den anden opfattelse. Det bliver fx diskuteret, om det er nødvendigt for børn at tilhøre en drenge- eller pige-gruppe, og om hvorvidt kønsneutral børneopdragelse har en ekskluderende effekt på børnene. Og om kønsadskillelse forstærker kønsstereotypificeringen i stedet for at udvikle potentialer på tværs af kønnene. Om ikke andet er de to former for børneopdragelse ikke hinandens modsætninger; måske de kombineret med fordel kunne fungere som ligestillende og mulighedsgivende for børnene? I så fald kan det måske give piger som mig mulighed for at blive lige så vild med blå som med lyserød og lige så glad for at tage en flot farverig fodboldtrøje på som for at trække i en (lyserød) nederdel.

Klassesamfundets unge mødre

Af: *Katrine Maribo-Mogensen & Sine Hansen*

I dagens samfund, hvor det flyver en om ørerne med forskellige kvindebilleder samt nye reproduktionsteknikker, der muliggør graviditet udenom det heteroseksuelle møde, er det interessant at undersøge, om et bestemt moderskabsideal alligevel fortsat dominerer. Moderskabet er noget, vi alle kan forholde os til, og har en holdning til, da vi alle på teknologiens nuværende trin er født af en kvinde. "*We are all 'of women born'*", som digteren og feministen Adrienne Rich bebuder. Derfor *må* der vel være mange normative påbud, der følger af titlen "mor". Men *hvad er det* i så tilfælde for et moderskabsideal, der gør sig gældende? Og hvordan virker dette moderskabsideal ind på synet på andre moderfigurer – eksempelvis "den unge mor"? Disse spørgsmål har vi sat os for at besvare. Til dette formål vil vi først sætte begrebet moderskab ind i dets tidsmæssige kontekst, moderniteten, og se på, hvordan denne tid udfordrer måden og normerne for at udføre moderskabet samt for at være kvinde i al almindelighed. Derefter vil vi anskue fænomenet *natural mothering* og se dette i relation til figuren "den unge mor".

Modernitetens kvinde- og moderidealer

Det mest intuitive kodeord for moderniteten må vel være individualisme. *Men er det nu virkelig så enkelt?* fristes man til at spørge. Det vil vi nu se på. I henhold til modernitetens kvinde- og moderskabsidealer er det karakteristisk, at der er tale om en stadig strøm af varierende kvinde- OG moderskabsidealer, der eksisterer parallelt. Fx hævder damebladet FEMINA, at det henvender sig "*til alle de kvinder, du er*". Underforstået – kvinder er ikke kun deres moderrolle; deres identitet rummer langt flere lag og det er okay! Ifølge denne sondring er der altså ikke længere tale om ét dominerende kvinde- og moderskabsideal. Man kan altså både være kvinde og mor på et utal af måder. Denne vinkling af kvindebilledet og moderskabet i moderniteten kan ses som progressiv og moderne. Men måske også idealistisk, hvad vi nu vil uddybe. Lad os starte med at se på kernefamiliens rolle.

På trods af, at både teknologien og samfundets love muliggør nye måder at skabe og være en familie på, kan man alligevel sige, at der er en generel holdning i samfundet til, at det er vigtigt for et barn at vokse op i en kernefamilie bestående af en far og en mor, som begge har en god uddannelse og en stabil karriere. Det at få et barn anses altså fortsat som et fælles projekt i det

heteroseksuelle parforhold. Dermed forudsætter ideen om "den gode mor" ideen om "den gode, heteroseksuelle kernefamilie". Men nok om kernefamilier og mænd – nu vil vi se på moderskabet i moderniteten alene.

Det er en farlig tid

Det er karakteristisk for moderniteten, at der konstant er mange forskellige slags risici, som det er nødvendigt at beskytte børn fra. Der er derfor krav til, at moderen skal være på en bestemt måde, for at hun kan udfylde moderrollen bedst muligt. Men hvordan gør hun dette i modernitetens farvand? Hvordan forener hun det at få børn med individuelle mål og drømme? Ofte bliver hun nødt til at ty til mere *traditionelle* kønsroller i det øjeblik, hun får børn. Så selvom det ikke er intuitivt, kan *traditionelt* faktisk ses som modernitetens "andet kodeord". Paradoksalt og forvirrende, for hvordan kan en tid være karakteriseret ved både at være traditionel *og* moderne?

Det vil vi komme nærmere ind på i det følgende. Vi vil tage udgangspunkt i gruppen af *natural mothers*, der udøver deres moderskab traditionelt. Da den øvre middelklasses familieopfattelse i højere grad værner om traditionelle værdier end øvre samfundsgrupper, er det oplagt at anse *the natural mothers* som repræsentanter for den øvre middelklasse. Derudover er det karakteristisk, at den øvre middelklasses normer og idealer til enhver tid er toneangivende (spørg bare Karl Marx!). Så selvom der set i lyset af det øgede fokus på individualitet er en normativ idé om, at "den gode mor" ikke kun antager én form, kan man fortsat tale om, at der gør sig et dominerende og *traditionsorienteret* moderskabsideal gældende. Dermed kan det traditionelle og det moderne altså udfolde sig parallelt.

Natural mothers vægter naturlighed og biologisk betingede kønsroller højt i forhold til at udøve moderrollen. De vælger at gå hjemme med deres børn til trods for, at de ofte har lange, videregående uddannelser og muligvis tidligere har haft en karriere. Det er karakteristisk for denne gruppe, at de er meget privilegerede. Deres privilegerede position i samfundet muliggør, at de kan naturalisere deres valg i forhold til moderskabet som værende biologiske impulser snarere end aktive valg. Deres målsætning om at sætte naturlighed og biologi i højsædet kommer dog til kort i forhold til deres egen alder. Ud fra en biologisk vinkel burde det nemlig anses som positivt at få børn tidligt, når fertiliteten er på sit højeste. Men de færreste af *the natural mothers* er særligt unge, når de får børn, da de allerede har taget en

uddannelse og skabt en karriere. Det følgende afsnit vil derfor tage udgangspunkt i "den unge mor" som en repræsentant på en marginaliseret moderfigur.

En stereotyp minoritet

Der hersker i moderniteten en diskurs om, at unge mødre er dårligere mødre end deres ældre medsøstre. Denne diskurs formidles fx via programmet *De unge mødre*, som følger en gruppe af unge, danske mødres hverdag – gennem godt og ondt. Eftersom gennemsnitsalderen for førstegangsfødende er stigende, kan man se gruppen af unge mødre som en minoritet. Dermed er de nemt underlagt stereotype forestillinger om, hvordan de er, både som mødre og unge kvinder.

Selvom man kan hævde, at programmet fremstiller de unge mødre mere nuanceret nu end det tidligere har gjort, kan man fortsat sige, at programmet er med til at stereotypificere unge mødre. Denne holdning kan ses afspejlet i samfundet, hvor der eksisterer en generaliserende diskurs om, at unge mødre er umodne og kommer fra mindre bemidlede hjem, hvormed de har svært ved at magte opgaven som mødre. Programmet har seere i alle samfundslag – og mange er faktisk fra den øvre middelklasse. Dette kan virke pudsigt, idet programmet i udgangspunktet viser en anden type kvinde, end man vil se i den øvre middelklasse. Det er med andre ord svært at forestille sig, at den øvre middelklasse vil kunne genkende sig selv i deltagerens liv. Man kan se dette som en reaktion mod, at moderskabet i moderniteten er umuligt at gøre godt nok, selv blandt de mest privilegerede. Dertil kan programmet altså siges at fungere som "borgerskabets ventil" i henhold til at legitimere den øvre middelklasses livsstil. Programmet fungerer for denne gruppe, så at sige, som et slags "plaster på såret": nok er end ikke den øvre middelklasses mødre perfekte, men de er i det mindste *bedre* end deltagerne i *De unge mødre*. Deltagerens unge alder får ofte en stor del af skylden for, at deltagerne tit ses som "dårlige mødre". I henhold til *the natural mothers* betyder dette, at deres relativt høje alder bliver retfærdiggjort. Dog kan man fristes til at spørge sig selv – er alder virkelig en så væsentlig mekanisme ift. at udøve "det gode moderskab" eller afspejler programmet snarere, at vi lever i et klassesamfund?

Flere af deltagerne i programmet *De unge mødre* kan, groft sagt, siges at tilhøre den lavere middelklasse, hvortil den franske sociolog Pierre Bourdieu ville tilføje, at det er umuligt for dem at leve op til den øvre middelklasses krav til "det gode moderskab". Programmets unge

mødre har nemlig både mindre økonomisk kapital end *the natural mothers*, samt mindre kulturel kapital, hvormed de kan formodes at være dårligere stillet i forhold til eksempelvis at argumentere for de valg, de træffer.

Fremstillingen af *De unge mødre*

”Den dårlige mor” ses førhen som nu som en mor, som ikke formår at tilsidesætte sine egne behov – selvom det, sammenlignet med tidligere i historien, i dag i højere grad anerkendes, at mødres identitet ikke kun er forankret i moderrollen. Deres identitet rummer nemlig, som før nævnt, flere lag. Mange af programmets deltagere fremstilles som egoistiske, selvom det dog også ofte bliver vurderet, at deltagernes evner i forhold til at udøve moderrollen varierer betydeligt. Der er en diskurs om, at deltagerne i *De unge mødre* er dårlige til at administrere deres økonomi, da flere af dem har indrettet sig flot og moderne på trods af, at de ikke har økonomisk råderum til dette. De unge mødre fokuserer dermed på, at tingene skal se godt ud på overfladen – måske som en reaktion mod de fordomme, de møder omkring det, at de er unge mødre. Derudover er der en holdning i samfundet, der dikterer, at børn ikke længere ”bare kommer” udenom det stabile, heteroseksuelle parforhold, men derimod skal planlægges nøje, hvilket størstedelen af de unge mødre ikke har gjort. De unge mødre i serien mangler således nogle væsentlige ”brikker” i deres liv. Der findes dog også andre typer unge mødre. Dagbladet Politiken præsenterer en anden type ung mor¹. Denne type unge mor formår at bryde med en negativ social arv, hvormed hun både tager ansvar for sit eget samt barnets liv. Dog står det klart, at to af de omtalte unge mødre ikke længere er sammen med børnenes fædre, hvorfor de ikke kan leve op til kernefamiliens krav om tosømhed. Imidlertid har de fået hjælp fra deres netværk, samt boet på et kollegium, der ydede bistand til unge, studerende mødre, hvormed de ikke har måttet klare det at være ung mor alene, men tværtimod i et fællesskab sammen med andre unge mødre i samme båd. På denne måde finder de en alternativ måde at navigere som mødre i modernitetens farvand på, som de dog til stadighed må forhandle om, idet de udtaler, at de fortsat må bevise, at de ”*gør det godt nok*”. Dette antyder, at synet på unge mødre, som medieret gennem eksempelvis programmet *De unge mødre*, har forplantet sig til at gælde generelt for unge mødre – ikke blot dem, vi følger i programmet, men også unge mødre i al almindelighed.

¹ I artiklerne ”Uddannelse mod alle odds” samt ”Unge mødre raser mod de unge mødre”.

Opsummerende kan siges, at selvom *the natural mothers* kun udgør en minoritet, påvirker deres værdier grundet deres position i den øvre middelklasse samfundet strukturelt, således at det til stadighed forventes, at kvinden er mere knyttet til børnene og hjemmet end deres karriere. Traditionalisme er dermed et af modernitetens "kodeord". Men omvendt er individualisme også et af modernitetens "kodeord". Mødre forventes derfor samtidig at tage ansvar for egne liv, samt få en uddannelse. Denne kobling gør det svært at navigere som mor i modernitetens farvand. Alle disse normative påbud besværliggør det at være mor – måske særligt for i forvejen udsatte minoriteter, såsom unge mødre.

Mødre italesætter sig som den ideale moder på Facebook for at opnå anerkendelse og selvtillid

Af: *Sanne Gram Grøntved*

Facebook har aldrig haft så mange brugere som nu og stormer fortsat derud af med flere tilmeldinger hver dag. Det sociale medie synes omsværmet af hele klodens befolkning, hvor dem der anvender Facebook er så indfiltret i netværket, at en verden uden Facebook synes urealistisk. Ifølge den danske forsker Lars Lundmann er der stor grund til denne tilknytning, eftersom Facebook muliggør en identitetsskabelse og italesættelse, som kan udfoldes efter individets egne ønsker og samfundets normer. Hvorfor er det blevet hipt at skabe en identitet, der fremstår i overensstemmelse med samfundets normer? Den skæve personlighed udglattes langsomt og tendensen om at agere som en korrekt samfundsborger eksisterer mere og mere. Gennem italesættelsen af en korrekt identitet opretholdes den sociale orden ved at fokusere på harmoni og idyl. Denne form for identitetsskabelse sniger sig ind i alle former for roller i samfundet; inklusiv moderrollen. Her er Facebook med til at konstruere mødrenes kulturelle og historiske mønstre for den ideale familie gennem italesættelse på statusopdateringer.

Italesættelse

Generelt kendetegnes mødrenes statusopdateringer som værende en harmonisk og idyllisk fremstilling af moderrollen. Samtidig italesætter moderen sin egen rolle ideelt ved positivt at fremhæve løsninger på diverse problemer, der omhandler det at være mor. På den måde skabes en interaktion med andre mødre på Facebook og der opnås anerkendelse for det gode moderskab gennem "likes" eller kommentarer på statusopdateringerne. I dette ligger to elementer, som er afgørende for moderskabet. For det første handler italesættelsen om at opnå anerkendelse for det gode moderskab, som samtidig er med til at styrke samfundets sociale orden. For det andet handler det om at konstruere moderskabets funktion i familien. I søgen efter anerkendelse for moderskabet spiller Facebook derfor en stor rolle. Facebook gør det nemlig muligt for mødrene at italesætte disse konstruktioner og dermed at opnå anerkendelse, hvilket i sidste instans gør Facebook til et talerør for mødres accept og institutionalisering i samfundet. Ifølge den svenske professor Margareta Bäck-Wiklund handler mødrenes kultur og historik om at opfylde et samfundsmæssigt og kulturelt krav gennem moderskabet. Ved at blive institutionaliseret i samfundet, specielt som den gode

moder, skabes der samfundsmæssig anerkendelse for kvinden, som i den forbindelse kommer til at føle sig "nyttig" i samfundet, og derfor får selvtillid. Det er netop i den anledning, at det bliver vigtigt for mødrene at opnå denne accept og placering i samfundet, idet det ligeledes er med til at give større selvværd.

Det samfundsmæssige ideal om den gode moder er med til at påvirke statusopdateringerne i en sådan retning, at italesættelsen forsøger at opnå dette ideal. Mødrene agerer som skuespillere i deres eget teaterstykke, hvor de andre Facebook-brugere fungerer som publikum. Ifølge sociologen Erving Goffman virker denne italesættelse som et team mellem skuespiller og publikum og er hverdagskost for interaktioner mellem mennesker, eftersom det er en måde at udnytte sociale møder på til egen fordel. Samtidig opretholder italesættelsen den sociale orden i samfundet, hvilket vil sige, at mødrenes statusopdateringer på Facebook er et forsøg på at proklamere det gode moderskab. Dette er et sceneri, der gavner moderens selvtillid og anerkendelse. Moderen tilegner sig moderrollen ved at blive institutionaliseret i samfundet og *bør* i den sammenhæng påtage sig et ansvar overfor samfundet, som lyder på at agere efter normernes vilkår. Her kan man diskutere, hvorvidt moderskabet blot er et samfundsmæssigt apparat, der uden autonomi styres af statslige interesser. Den anerkendte franske sociolog Pierre Bourdieu påtaler moderskabet, som en samfundsmæssig konstruktion, der er indlejret i socialiseringsprocessen og er med til at konstruere livsstilen. I denne sammenhæng bliver moderskabet konstrueret til at producere følelsesmæssige forpligtigelser overfor familien, hvorfor det ligeledes bliver hendes opgave at vedligeholde familiens relationer. Det er i statens interesse, at moderskabet bliver en offentlig anledning, hvorfor statens latente indblanding i moderskabets konstruktion gør, at moderskabet bliver til fiktion, ifølge Bourdieu, eftersom italesættelsen af moderskabet er baseret på normative hensigter.

Undersøgelsen

I min undersøgelse påpeges, at mødrenes statusopdateringer er en konstruktion af samfundets forventning om den gode mor. Dette skyldes, at statusopdateringerne har stor fokus på det harmoniske, idylliske og familiebevarende aspekt. Heri ses en tendens til at italesætte familiehygge, ferie og sammenkomster, der er med til at konstruere samfundets normer om det at være en ideal familie. Samtidig fandt undersøgelsen, at mødrenes

statusopdateringer til forveksling var utrolige ens, hvilket understøtter den reproduktion af samfundets normer, som påtaler det gode moderskab.

”De gode forældre”: Statens interesse i og ”opdragelse” af forældre

Af: Barbara Jacobsen

At få børn er en stor udfordring i sig selv. I dagens samfund kommer der dertil en ekstra udfordring, da der ligger et stort pres på forældre at leve op til forventningerne om at være ’gode (nok) forældre’. Min interesse i dette emne bygger fortrinsvis på mine egne erfaringer med sundhedsvæsnet, i forbindelse med graviditet, fødsel og de første par år med mine to sønner. Derudover er jeg optaget af tanken om, at vi fra et makroperspektiv kun bliver set som producerende organismer, som skal skaffe penge til det store apparat – staten. Med velfærdssamfundets udvikling er der sket en intensivering af magten, sådan at den i dag kommer helt ind i familiens privatliv. Gennem evnen til at formulere standarder for det ’normale’ og det ’gode’ er den slags magt effektiv, fordi den ikke nødvendigvis opleves som et magtmæssigt og intimiderende overgreb på individets privatliv, men i stedet opleves den ofte som ’en hjælpende hånd’. Et eksempel på den magt er den kontrol, der er med os, når vi bliver forældre. Læger, jordemødre, sundhedsplejersker og andre ’eksperter’ holder øje med os og rådgiver os om, hvordan vi kan være forældre på bedste vis. Derudover vrirler der med såkaldte selvhjælpsbøger med gode råd omkring forældreskab og børneopdragelse. Medierne og reklameindustrien fortæller os også hver dag, hvad der er bedst for vores børn. ’De gode forældre’ er præget af et ideal, som vi lægger et forventningspres på os selv for at leve op til, men det er umuligt at nå i ’mål’. Effekterne af statens mere og mere koncentrerede regulering og kontrol med samfundets borgere kan være negative for den enkelte borger. Hensigten er god, i og med at der som oftest ligger en tanke bag om at forbygge, at ’noget går galt’. Spørgsmålet er bare, når nu det offentlige rykker så langt ind i det private, hvem der har ansvaret, hvis noget går galt. Der synes ikke at være nogen grænse for ’hvor langt ind’ i det private de offentlige myndigheder tillader sig at gå, men der må sættes en grænse, da borgerne ellers lige så godt kunne være robotter for det statslige apparat.

Det offentlige er også begyndt at opdrage forældre i opdragelse af deres børn. Holstebro Kommune er den første til at tilbyde et kursus til alle førstegangs-forældre, mens mange af landets øvrige kommuner er i gang med forberedelser. Kurset vil sandsynligvis blive udbudt til hele Danmarks førstegangs-forældre om nogle få år. Formålet med kurset er at give information, råd og inspiration til en god start på livet som familie og lægger vægt på at styrke

forældreskabet med emner som familierelationer, børn og børneopdragelse, parforhold, økonomi og jura.

Der findes nogle samfundsmæssige institutionelle rammer for, hvad 'de gode forældre' er, og som oftest tillægges vi holdninger om børneopdragelse og forældreskab gennem såkaldte 'eksperter', som videregiver disse holdninger bygget på forskning og/eller videnskab. De konstrueres af normer, værdier og idealer. En generel manglende tro på og tillid til, at forældre er i stand til at tage sig af børn og opdrage dem 'rigtigt' uden hjælp fra 'eksperter', synes ikke at eksistere i dagens samfundsstruktur. Med tiden er holdningen til forældreskab udviklet fra noget af det mest naturlige til noget, som skal læres. Vi har mistet troen på vores instinktive evne til omsorg.

De forældre, som ikke 'lever efter' de foreskrevne anbefalinger fra 'eksperter', kan komme til at opleve et ekstra pres for at blive skubbet ind i 'normalen' og kan således komme til at føle sig forkerte og uduelige som forældre. For eksempel, hvis en mor vælger amning fra – som er "det mest naturlige og det bedste for barnet" og en klar anbefaling fra Sundhedsstyrelsen – vil hun sandsynligvis føle en slags pres fra sundhedspersonalet, hun møder. Et andet eksempel kan være, hvis et homoseksuel par skal have et barn, vil der sandsynligvis vise sig et pres omkring hvilke personer (af det andet køn end parret), som skal være en del af barnets liv, for at barnets skal have rollemodeller af begge køn, da det anses at være vigtigt for børn at have både fader- og moderrolle(r).

Jeg er ikke imod rådgivning. Den er uden tvivl en god hjælp til mange, for eksempel når en familie går igennem en skilsmisse eller forældre har problemer i forhold til omsorg og opdragelse af sine børn. Men den rådgivende instans er også med til at fastholde forestillinger om, hvad "gode forældre" er - som et fastfrosset billede – og hvis man er udenfor rammen, kan det krakelere hele billedet og en forælder kan komme til at føle sig som det modsatte, altså "en dårlig forælder". Efter min mening burde rammerne udvides – en almen forståelse for, at der er mange måder at 'gøre' forældreskab på. For at tage eksemplet med amning igen, ville jeg synes, det ville være rart med lige så stor accept for flaskegivere som for amning. En mere åben tilgang til den ellers ret lukkede tilgang til, hvad 'gode forældre' er, ville for mig være ønskværdigt. At det er okay ikke at følge alle råd og anbefalinger. Og så at stole på menneskets medfødte evne til at tage hånd om sine børn og give tryghed og kærlighed. Forældre sætter også høje krav til sig selv og har høje ambitioner om at få familie og karriere til at være perfekt, samtidig med at man skal tage sig af sig selv i form af selvudvikling, træning, se godt

ud etc. Personlige kriser, depressioner, stress og skilsmisser er nogle af dagens samfunds største udfordringer og samfundsstrukturens høje krav og idealbilleder, når det kommer til forældreskab, er uden tvivl en af årsagerne til disse.

Superkvinden – det moderne kvindeideal

Af: Louise Egholm Burcharth

Igennem de seneste par år har der i den offentlige debat været meget fokus på, hvordan man er den perfekte mor og medarbejder. Men mange kvinder kæmper med at balancere karriere- og familielivet, så hvad er det egentlig, disse idealforestillinger fejler? Noget tyder dog på, at vi er på vej mod et opgør med disse idealforestillinger eller i hvert fald er bevidste om, at de står i et konfliktfyldt forhold.

Den gode mor og medarbejder

På det danske arbejdsmarked er andelen af kvinder med små børn ét af de højeste på internationalt plan. Det ville i manges øre klinge af ligestilling, men sandheden er, at det på hjemmefronten stadig er kvinderne, der har hovedansvaret for de huslige pligter og for den primære omsorg for børnene. Det kommer til udtryk på arbejdsmarkedet, hvor det hovedsageligt er kvinderne, der eksempelvis arbejder på deltid, og som tager det meste af barselsorloven. Det vil sige, at når vi kommer et spadestik dybere i statistikkerne, så er den rosenrøde forestilling om ligestilling knapt så rosenrød. Men hvorfor gør det sig gældende, når vi nu så gerne vil sige, at vi går ind for ligestilling?

Her er det væsentligt at stille skarpt på de måder, som den perfekte moderrolle og medarbejderrolle er fremstillet på i medierne igennem de seneste to år.

"Medierne og damebladene tegner et billede af superkvinden, der kan alt. Hun har en karriere, ser godt ud, er slank, bager boller til børnene i børnehaven i stedet for købekage." Det udtaler Trine Gregorius, gift og uden børn, til Politiken den 26. februar 2011, om sin opfattelse af det moderne kvindeideal. Trine tegner et billede af det moderne kvindeideal som udgjort af modstridende idealer for den gode mor og medarbejder. Et ideal som er urealistisk for almindelige kvinder at leve op til.

Ambivalens og konstant dårlig samvittighed

I den offentlige debat fra de seneste to år støtter flere kvinder op om Trine Gregorius' billede af idealerne for den gode mor og medarbejder. Nanna Rosenfeldt, der er mor og "karrierekvinde", giver, i Berlingske Tidende fra den 24. februar 2011, udtryk for at være fanget mellem begge idealer: *"Den dårlige samvittighed kommer især, når jeg må gå fra en opgave, som ikke er afsluttet. Jeg arbejder efter deadlines, men samtidig har jeg også en datter, der skal hentes inden 16.45, så ofte må jeg efterlade kolleger om eftermiddagen, og det er da ikke*

sjovt.” Kvindernes opfattelse af en splittelse mellem idealerne for den gode mor og den gode medarbejder medfører, at de oplever ambivalens og en følelse af konstant dårlig samvittighed. En følelse af ikke at kunne leve op til idealerne, da de begge er tidskrævende og kræver et stort personligt engagement. Selvom mange arbejdspladser arbejder med kønsneutrale politikker, får det at være kvinde alligevel en konsekvens. Kvinder har ikke de samme muligheder for at klare sig godt på arbejdspladsen sammenlignet med mænd, da de er underlagt så stærke idealer for det at være en god mor. Denne splittelse mellem idealerne får i værste fald den konsekvens, at moderne kvinder ikke kan opretholde begge roller som mor og medarbejder, og at én af rollerne derfor fravælges. Oftest er det arbejdet, som kvinderne nedprioriterer, hvilket ikke ligefrem er gavnligt for den omstridte ligestilling.

Lys forude?

Omvendt ser det billede, der tegner sig i den aktuelle offentlige debat, ud til at give god grund til at være mere optimistisk på ligestillingens vegne. Det tyder på, at kvinderne er blevet mere bevidste om, at idealerne for den gode mor og medarbejder medfører en splittelse, og at det ikke er realistisk at efterleve dem begge. I tidsskriftet "Vores Børn mini" fra den 28. februar 2013 udtaler Louise Munch Møller, som både er mor og "karrierekvind", at erkendelsen af splittelsen mellem idealerne har betydet, at hun skulle gå på kompromis andre steder: *"Louise mener, at det er en forældet holdning, at 'mor er den eneste ene', og at du som kvinde svigter dit barn, hvis du ikke lader far træde ligeligt til."* Louise har altså bl.a. løst konflikten mellem arbejds- og moderollen ved selv at reformulere idealet for den gode mor og derved give plads til, at faren også tilbringer tid med børnene. Andre kvinder giver udtryk for, hvordan de har brugt erkendelsen af det urealistiske i at forene idealerne, til at opsøge deres arbejdsgiver for at bede om hjælp til at strukturere balancen mellem deres familie- og arbejdsliv.

Derudover giver arbejdspladserne også udtryk for en større bevidsthed omkring, at de er nødt til at være særligt imødekommende over for kvindernes behov med hensyn til familien. Det kommer til udtryk i en ny bog, "Byd Ind" af Facebooks chief operating officer Sheryl Sandberg, der netop er udkommet:

"Hvis virksomheden har en god medarbejderpolitik, der imødekommer de behov, som folk med familie har, så kan det være med til at tiltrække og holde på medarbejderne." Det viser en tendens, hvor virksomhederne er bevidste om, at de bliver nødt til at imødekomme

medarbejdernes familiebehov for især at kunne fastholde de kvindelige medarbejdere. Udover at det er med henblik på at fastholde den kvindelige arbejdskraft, så er det i ligeså høj grad med ligestillingen for øje. Denne bevidsthed om arbejdsgivernes ansvar for at sikre ligestillingen, er et skridt i den rigtige retning i forhold til at dæmme op for, at idealet om den gode mor spænder ben for kvindernes muligheder for at gøre karriere. Det bidrager også til et opgør med, at kvinderne på egen hånd skal jonglere mellem idealerne for den gode mor og medarbejder. Der er dog et stykke fra tale til praksis, og skridtet i den rigtige retning er selvfølgelig kun betinget af, at arbejdsgiverne også fører ansvarsbevidstheden ud i livet.

SPELTMODER

Af: Anne Sofie Tarnowski

Speltmoderen er et begreb, der i de senere år er vokset frem – og er blevet både kritiseret, udskældt og idealiseret. Det er spændende, aktuelt og relevant, fordi det kendetegner en ny kvinde/modertype og er meget sigende for den tid, hvori begrebet er opstået. Men hvor speltmoderskab er natur-sutter, politisk korrekthed og hjemmebag, er det også en kamp om prestige, om status og om "det gode moderskab".

Speltmoder – ideal og praksis

Speltmoder er et begreb, der de senere år er vokset frem i det danske mediebillede. Man ser hende for sig med fair-trade kaffe i take-away-koppen, ekstra natursut i lommen og postnummer i 2100 Kbh Ø. Speltmoderen vækker stærke følelser af misundelse, irritation og beundring i mødregruppen, på blogs og i dagbladenes debatsektioner. Hun beskyldes for at have usunde prioriteringer, for at skabe besværlige, egocentriske børn og for at udøve en politisk korrekthed, der ligger over kvalmegrænsen – men hun er også på mange måder et moderne moderskabsideal for 'kernesund børneopdragelse' med overskud til hjemmebagte speltboller, pædagogisk og politisk korrekthed. Spændingsfeltet mellem kritik, ideal og den nye kvinde/moderrolle, hun repræsenterer, gør speltmoderen til et spændende, aktuelt og relevant forskningsemne. For speltmoderskabet er ikke blot en bestemt tilgang til moderskab – det er også en kamp om prestige, status og 'det gode moderskab'.

Speltmoderen er meget sigende for den tid, hvori hun er opstået. Hun er udtryk for en bølge af moderdyrkelse, vi skal tilbage til århundredeskiftet for at finde mage til. Det kan synes paradoksalt, at der opstår et så krævende og opofrende moderskabsideal i en tid, hvor unge kvinder har flere muligheder end nogensinde før - men en del af forklaringen kan være de vilkår, kvinden og moderen nu eksisterer under. For ligesom mulighederne er mange, er kravene og forventningerne det også: unge kvinder forventes at have karriere, de 'rigtige' fritidsinteresser, den perfekte omgangskreds, en sexet krop mv. Moderskabet kan da fungere som et "helle" eller fristed, hvor fokus er på barnet. Samtidig kan flirten med en tilbagevenden til privatsfæren skyldes et ønske om at være 'ovenpå', for i hjemmet (modsat på arbejdsmarkedet) er det 'kvindelige' værdier, der rangerer højest. Endelig tilbyder

moderskabet en sikker identitet i en ellers usikker samtid – det er en rolle, man ikke blot kan ryste af sig.

Hvem er speltmoder?

Speltmoderen er en del af en moderskabsideologi, der foreskriver intensitet: moderskabet er centreret omkring barnet, dets ønsker, hele tiden og altid – og denne prioritering sker på bekostning af moderens egne ønsker, interesser og ambitioner. Hun er kendetegnet ved et stærkt fokus på barnets udvikling, hvor hun bidrager til berigelse af et allerede godt produkt på flere måder. Brugen af slynge og samsøvning (hvor hele familien sover i én stor seng) giver fx tryghed, skaber tilknytning og virker sensorisk og motorisk stimulerende. Også barnets mad har central betydning, hvor (langtids)amningen afløses af økologisk og hjemmelavet mad, ofte fri for sukker, komælk, kunstige konserverings- og sødemidler. Moderskabet er præget af en tankegang om det naturlige, biologiske og instinktivt 'rigtige' omkring alt fra mad til soverutiner - og det står i skarp kontrast til udlicitering af omsorgsarbejde, aftensmad fra McDonalds og eget soveværelse. Det er denne tilgang til moderskabet, der kendetegner speltmoderen og adskiller hende fra andre moderskabstyper.

Kampen om prestige, status og det gode moderskab

Speltmoderskabet er altså en intensivt, krævende og ressourcetung form for moderskab. Det forudsætter, at moderen orienterer sig mod hjemmet og barnet, for langtidsamning, intensivt mor-barn samvær og økologisk hjemmelavet mad rimer ikke på 70-timers arbejdsuge. Dermed stilles moderen potentielt set dårligere end faderen i forhold til arbejdsmarked, karriere og økonomi. Hvad får moderen til gengæld?

Via et vellykket moderskab bliver moderen selv vellykket, for hendes selvforståelse og selvtilfredsstillelse afhænger af barnets udvikling. Men vigtigere endnu er speltmoderens gevinst udadtil, hvor hun opnår *status* og *prestige*. Når speltmoderskabet kræver ressourcer i form af tid, energi og materielle ressourcer, er det ikke en form for moderskab, der er tilgængeligt for alle. Speltmødrene synes at være en homogen gruppe af hvide, heteroseksuelle, veluddannede eller urbane kvinder - de er altså ressourcestærke på mange parametre. Via den ressourcestærke position er de ikke udsatte eller sårbare i forhold til praksisser som karrierefravalg, langtidsamning og samsøvning, som mødre i mere

marginaliserede positioner vil være det. Man kan ved hjælp af Bourdieus terminologi sige, at speltmoderskabet forudsætter økonomisk såvel som kulturel kapital. Dermed fungerer moderskabet som distinktionsmekanisme, der ikke alene adskiller speltmoderen fra andre former for moderskab, men også placerer det højest i hierarkiet. Man kan derfor kritisere det for at være en elitær og ekskluderende form for moderskab – en prestigefyldt måde at krydse *køn, klasse og moderskab* på. Derfor kan man også stille spørgsmålstejn ved autenciteten af moderens 'ofring' af egne behov, ønsker og ambitioner til fordel for at hjælpe barnets udvikling bedst mulig på vej. Måske man i stedet skulle tale om en slags *fair trade*, hvor moderen via barnet og hendes moderskabspraksis opnår status og prestige?

Er speltmoder den mest rigtige form for moderskab?

Det er vigtigt at se den status og prestige, speltmoderskabet medfører i et større og mere kritisk perspektiv. Det er et ideal i kraft af forestillingen om, at det er den mest 'rigtige' form for moderskab. Speltmødrene har sat barren for moderskab og (anti-)børneopdragelse højt, og det kan stresser, give komplekser og mindreværd til de mødre, der ikke kan leve op til de høje standarder og forventninger. Her er et vigtigt perspektiv, at der ikke findes en form for moderskab, der er mere 'rigtig' end andre: moderskabet er et produkt af biologien, med livmoderen og modermælken, men også et kulturelt produkt præget af opfattelser af, hvad der er rigtigt og forkert, hvad der er naturligt og hvad der ikke er. Moderskabspraksisser er således ikke universelle, men derimod socialt konstruerede og afhængige – af kultur, historie, geografi, klasse osv. De bygger på foranderlige tankesæt om, hvad 'den gode mor er' – tænk blot på, hvor forskellig 70'ernes kollektivistiske børneopdragelse adskiller sig fra 80'ernes karrieremødre. Derfor er der ikke nogen form for moderskab, der er mere rigtig eller forkert end andre – idealiseret status eller ej. Speltmoderskab er én af mange måder at gøre moderskab på, muliggjort af moderens køn, klasse og ressourcer. Et sådan perspektiv åbner op for en forståelse af moderskabet som åbent, foranderligt og flydende og det lægger op til anerkendelse af moderskabets mange variationer og alternativer – og ikke mindst disses ligeværd.